

De open beet van een 'smaakmaker'

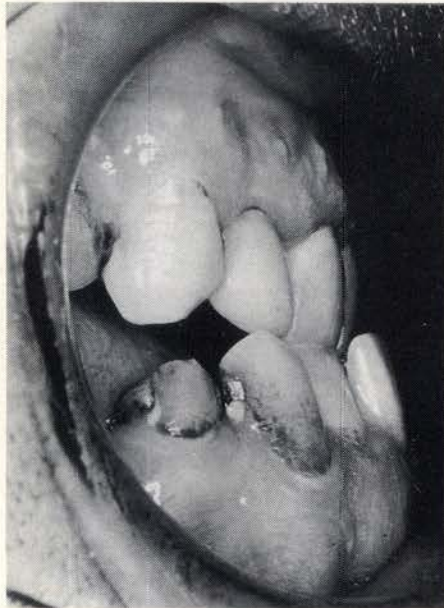
In 1983 werd een 47-jarige man verwezen met een omgekeerde sagittale overbeet en een parodontaal zwak gebit (afb. 1). Er was tevens sprake van een fors ontwikkelde tong (niet te zien op de afbeelding).

Voorgesteld werd, alvorens kostbare prothetische behandelingen uit te voeren, de kaakrelatie te corrigeren waardoor prothetische nazorg beter mogelijk zou zijn. De onderkaak werd chirurgisch naar dorsaal verplaatst door middel van een verticale ramusosteotomie, gevolgd door intermaxillaire fixatie gedurende zes weken. De gehele behandeling verliep zonder complicaties (afb. 2).

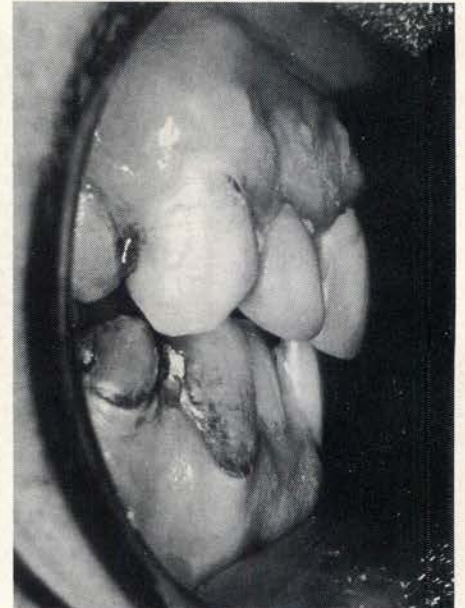
Eén jaar na behandeling werd de patiënt opnieuw gezien, omdat bij de behandelend tandarts de indruk bestond dat enig recidief was ontstaan. Cephalometrisch röntgenonderzoek toonde alleen een geringe toename van de protrusie van de onderinci-sieven, vermoedelijk ten gevolge van de tongdruk. Omdat dit 'recidief' geen ongunstige invloed op de gebitsocclusie had, werd besloten de prothetische nazorg te voltooien door middel van een overkappingsprothese in de bovenkaak en een frameprothese in het ondergebit.

In 1990 werd op verzoek van de tandarts de patiënt opnieuw gezien omdat de frameprothese in de onderkaak herhaaldelijk aanpassing behoefde vanwege het optreden van een open beet in de zijdelingse delen. Bij onderzoek bleek dat de forse tong zich bij het slikken steeds tussen de occlusale vlakken van de boven- en onderprothese bewoog en in rust het occlusale vlak van het ondergebit geheel bedekte (afb. 3).

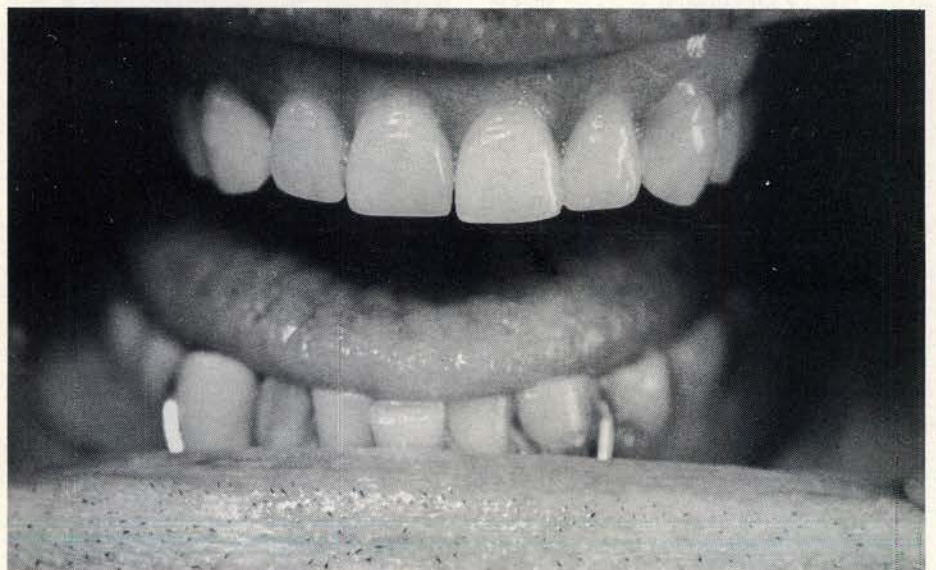
Door gedurende lange tijd – ongeveer een jaar – de open beet met behulp van een soort splint af te sluiten, kan in het algemeen inzicht worden verkregen of de tong 'tussen de occlusale vlakken' weggehouden kan worden. Zoniet, dan kan aan reductie van de tong gedacht worden. Men moet zich echter afvragen of hierbij het middel niet ernstiger is dan de kwaal. Bij de hier beschreven patiënt kwam chirurgische behandeling van de zeer forse tong niet in aanmerking, omdat het beroep van de patiënt, 'smaakmaker van een pindakaasfabrikant', het gevaar van gewijzigde smaaksensatie niet toelaat. Er restte hier dus niets anders dan de partiële prothese regelmatig te rebasen.

Afb. 1. Een 47-jarige man met een omgekeerde sagittale overbeet en een parodontaal zwak gebit.

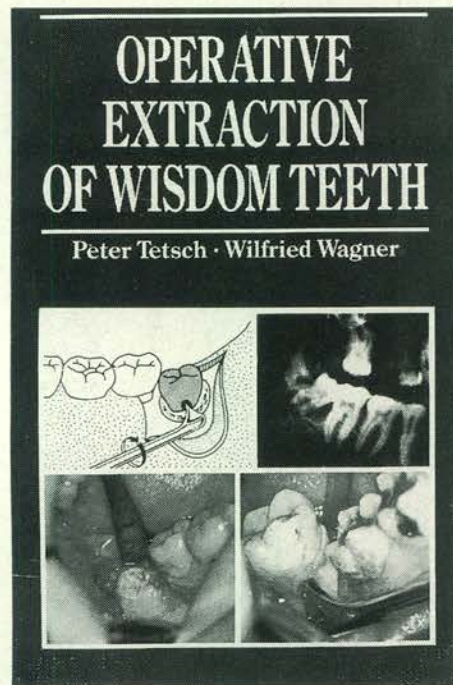

Afb. 2. Dezelfde patiënt na behandeling.

Afb. 3. De forse tong bedekt in rust het occlusale vlak van het ondergebit.

P. TETSCH, W. WAGNER. Operative extraction of wisdom teeth. 160 pag. Wolfe Medical Publications Ltd., London 1990. Prijs £ 12,95. ISBN 0 7234 1665 6.

Dit is een Engelse versie van een voor het eerst in 1982 in het Duits uitgegeven monografie over de verwijdering van verstandskiezen. Hoewel de auteurs in hun opleiding zich vooral richten tot de student en de algemeen-practicus, valt de stof van het boek, zeker waar het de operatieve verwijdering betreft, vooral binnen het gezichtsveld van de kaakchirurg in Nederland. Toch bevat het boekje ook voor de eerstgenoemde groeperingen waardevolle informatie, vooral in het hoofdstuk over de indicatiestelling tot verwijdering.

De kaakchirurg zal vooral zijn geïnteresseerd in de hoofdstukken over de wondverzorging en over mogelijke complicaties.

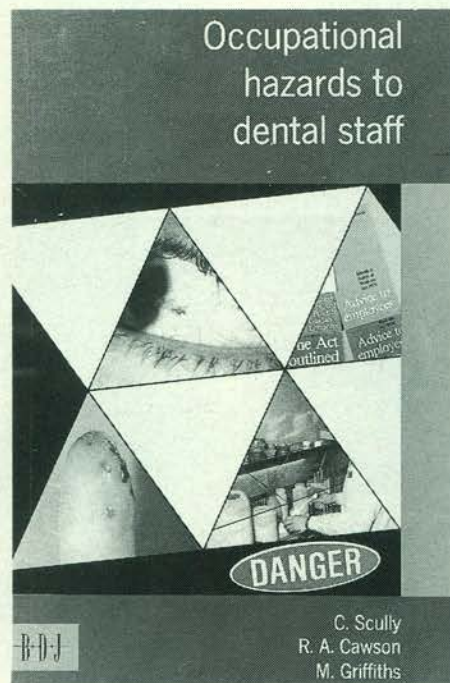
Samenvattend, een goed geschreven en goed geïllustreerde monografie die vooral voor de kaakchirurg – ook al is het voor hem een alledaags onderwerp – genoeg interessante stof bevat om tot aanschaffing over te gaan.

I. van der Waal, Amsterdam

C. SCULLY, R. A. CAWSON, M. GRIFFITHS. Occupational hazards to dental staff. 338 pag., 103 afb. British Dental Association, London 1990. Prijs £ 14,95. ISBN 0 904588 27 0.

In het jongste februari-nummer van dit tijdschrift is aandacht besteed aan een aantal 'Schadelijke bijwerkingen in en rond de tandartspraktijk'. Dit boek bespreekt de

zelfde onderwerpen, maar dan uitgebreider en vollediger, en daarnaast komen ook andere gevaren van de praktijkvoering aan de orde. Vroege dood en ziekten komen in verhouding tot vergelijkbare beroepsgroepen relatief weinig voor bij tandartsen, stress, suïcide en cirrose uitgezonderd. Dit verbaast wanneer men in de volgende hoofdstukken kennis neemt van de vele gevaren waaraan men in de dagelijkse praktijk bloot staat. Er is sprake van specifieke lichaamssystemen: de ogen, oren (gehoorverlies door te veel decibels is niet met een gehoorapparaat te corrigeren), luchtweg (stof, ook in het laboratorium), neus (metacrylaat-damp kan de reuk irreversibel schaden) en huid (allergie, in genoemd themanummer diepgaander besproken). In de volgende hoofdstukken – handelend over fysische en chemische gevaren, stralingsrisico's (ook lasers worden beschreven) en infectiegevaar – komt de waarde van dit boek het beste naar voren. Toegankelijk beschreven, voorzien van goed samenvattende, uitgebreide tabellen en geïllustreerd, worden niet alleen uitputtend de bronnen van gevaren, maar ook de te treffen preventieve maatregelen vermeld.

Daarbij gaan de auteurs ver; zo worden aan het eind van sommige hoofdstukken adressen van instanties en firma's gegeven en merken vermeld. Een aantal illustraties is overbodig (een 'blauw' oog, een handschoen met gat, een foto van een brandblusapparaat, enz.). Tot slot komen legale aspecten aan de orde, met zeven appendices waarvan het laatste allerlei afkortingen vermeld. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een literatuurlijst, waarin ook recente

publicaties. Natuurlijk ontbreekt een index niet, gevolgd door enkele blanco pagina's voor aantekeningen.

Hoewel dit met zorg samengestelde boek door de vele verwijzingen naar de regel- en wetgeving is toegesneden op de Engelse situatie, is het ook voor de Nederlandse tandarts waardevol als leesboek en als naslagwerk.

A. H. B. Schuurs, Amsterdam

A. RIVA, P. M. MOTTA. Ultrastructure of the extraparietal glands of the digestive tract. 278 pag. Kluwer Academic Publishers Group, Boston, Dordrecht, London 1990. Prijs f 355,00. ISBN 0 7923 0303 2.

Dit prettig leesbare boek geeft een goed overzicht van de huidige kennis van de ultrastructuur van speekselklieren, pancreas, lever en galblaas. Voorts wordt ingegaan op onderzoeksgebieden die in de toekomst aandacht verdienen. Men moet bij het lezen van dit boek zich wel realiseren dat vrijwel geen literatuur van na 1987 is opgenomen in de literatuuropgaven aan het eind van ieder hoofdstuk. Ook heeft, door het toegepaste drukprocédé, een aantal scanning-elektronenmicroscopische foto's een deel van hun scherpte verloren.

In de eerste vijf hoofdstukken wordt ingegaan op het secretorische proces, de opbouw en de pathologie van zowel dierlijke als humane speekselklieren. Vooral de hoofdstukken over de opbouw van de humane speekselklieren en de pathologische veranderingen die zich daarin kunnen voordoen, zijn verhelderend, mede dankzij het grote aantal fraaie illustraties. De volgende drie hoofdstukken tonen de grote overeenkomst in opbouw en functie tussen de pancreas en de speekselklieren. Opbouw en functie van de lever en de galblaas zijn voor de tandarts minder interessant. In het laatste hoofdstuk wordt op fraaie wijze de vaatvoorziening van alle besproken organen getoond. De grote verschillen in de vaatvoorziening tussen de speekselklieren enerzijds en de pancreas en de lever anderzijds worden duidelijk in beeld gebracht.

Samenvattend kan worden gesteld dat dit boek noch de algemeen-practicus noch de kaakchirurg kan worden aangeraden; daarvoor is dit boek te specialistisch. Het is meer een boek voor diegenen binnen de tandheelkundige en medische professie die in het bijzonder geïnteresseerd zijn in de bouw en functie van de diverse kliersystemen van het spijsverteringskanaal. Als naslagwerk kan het zijn waarde hebben voor het onderwijs aan tandheelkundige en medische studenten.

A. Vissink, Groningen

J. R. FRICTON, E. A. AWAD. *Advances in pain research and therapy. Volume 17. Myofascial pain and fibromyalgia.* 360 pag. Raven Press, New York 1990. Prijs \$ 126,—. ISBN 0 88167 614 4.

In dit boek wordt recente klinische en basiswetenschappelijke informatie gegeven over het myofasciale pijnsyndroom (MPS) en het fibromyalgie-syndroom (FS). Het is de weergave van het eerste internationale symposium over deze onderwerpen dat te Minneapolis (V.S.) in mei 1989 werd georganiseerd. Er zijn 22 hoofdstukken en bijdragen van 30 auteurs.

Beide onderwerpen worden beschreven vanuit de neuro-wetenschappen, de tandheelkunde, de fysiotherapie, de revalidatiegeneeskunde, de reumatologie en de psychiatrie. De epidemiologie en de pathofysiologie, benevens klinisch relevante gegevens van de verschillende afwijkingen worden aangegeven, waarbij verschillen en overeenkomsten tussen de diverse spierpijnsyndromen worden uiteengezet. Beschrijvingen van de pijnmechanismen, die ten grondslag kunnen liggen aan triggerpoints en pijnpunten, ontbreken niet. Andere onderwerpen zijn de histopathologie van het fibromyalgie-syndroom, hyperactiviteit van de kauwspieren, psychosociale factoren, diagnostische tests en behandelaspecten.

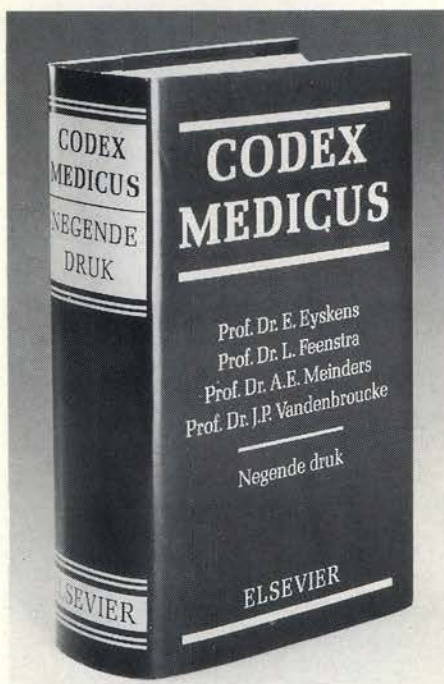
Voor de algemeen-practicus die CMD-patiënten behandelt biedt dit boek veel achtergrondinformatie over de symptomatologie. Bovendien wordt – via de diagnostiek – de weg gewezen naar een integrale behandeling, waarbij echter wel de nodige voorkennis wordt verondersteld. Voor de wetenschapsman worden nieuwe onderzoekslijnen aangegeven.

M. H. Steenks, Utrecht

E. EYSKENS, L. FEENSTRA, A.E. MEINDERS, J.P. VANDENBROUCKE. *Codex Medicus.* 9e druk, 1385 pag. Koninklijke PBNA Uitgeverij, Arnhem 1991. Prijs f 179,50. ISBN 80 6228 183 4.

Onder hoofdredactie van twee Vlaamse en twee Nederlandse hoogleraren is de negende druk van de bekende Codex Medicus verschenen, waaraan 80 specialisten hun medewerking hebben verleend. Voor deze volledig herziene, nieuwe editie is een groot aantal hoofdstukken geheel herschreven en een nieuw hoofdstuk (over implantatie en biomaterialen) toegevoegd.

In de vernieuwde opzet bestaat de Codex Medicus uit 41 naar specialisme ingedeelde hoofdstukken. Van alle ziekteprocessen worden de etiologie, symptomatologie, diagnostiek en therapie behandeld en waar nodig ook de differentiële diagnose, complicaties en het laboratoriumonderzoek.

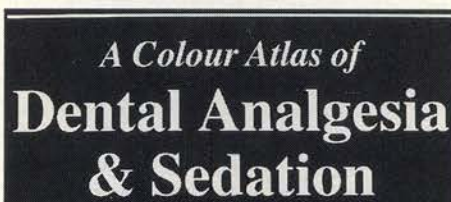
Bovendien is het trefwoordenregister uitgebreid tot 100 pagina's.

Dankzij het encyclopedische karakter zal de informatie die ook in deze negende editie is opgeslagen weer voor velen toegankelijk kunnen zijn.

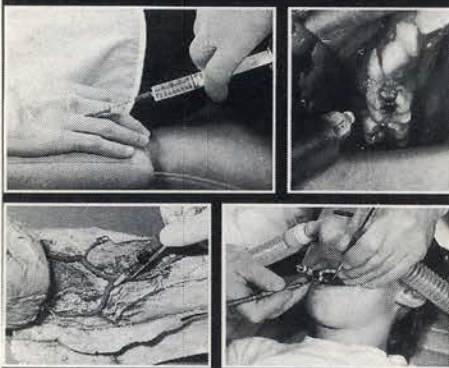
B. Z. Deenink, Heemstede

G. J. ROBERTS, N. L. ROSENBAUM. *A colour atlas of dental analgesia & sedation.* 199 pag., 374 afb. Wolfe Publishing Ltd., London 1991. Prijs £ 35,00. ISBN 0 7234 0920 X.

In het eerste deel van deze fraai uitgegeven atlas komen vooral de diverse aspecten van

G.J. Roberts • N.L. Rosenbaum

lokale anesthesie aan de orde, terwijl het tweede deel alles rondom de in Engeland vaak toegepaste intraveneuze sedatie behandelt. De tekst is helder geformuleerd en wordt ondersteund door goede schema's en kleurenafbecingen van klinische situaties. Aan het einde van de atlas is per hoofdstuk een selectie opgenomen van te raadplegen literatuur.

Vooraf voor diegenen onder de tandartsen kaakchirurgen die wel een inhalatiesedatie en/of intraveneuze sedatie toepassen, verschaft deze atlas vele praktische informatie.

I. van der Waal, Amsterdam

F.P.G.M. VAN DER LINDEN. *Problems and procedures in dentofacial orthopedics.* 382 pag. Quintessence Publishing Co., Ltd., Chicago, London, Berlin, Tokyo, São Paulo, Hong Kong 1990. Prijs \$ 68,—. ISBN 0 86715 212 5.

Deze uitgave is een vertaling door J. F. Jefferys van de Nederlandse editie die in 1986 bij Samsom Stafleu verscheen. De indeling en de inhoud zijn hetzelfde gebleven en beide boeken verschillen slechts in details. Tevens zijn er enkele toevoegingen. Een daarvan is bij voorbeeld de mededeling van de auteur dat de hoofdstukken 2 tot en met 7 gebaseerd zijn op een vroeger verschenen werk van Bakker, Wassenberg en Van der Linden: *Transition of the human dentition.*

De Engelse editie is, dankzij een verbeterde lay-out en een prettiger lettertype, zeer goed leesbaar. Tenslotte is de literatuurlijst op betrouwbaarheid gecontroleerd en waar nodig aangevuld.

In de bespreking van de Nederlandse uitgave van 1986 (Ned Tijdschr Tandheelkd 1987; 94: 231) bepleitte de toenmalige recensent Markens een vertaling. Met de snelle vervulling van zijn wens kan nu iedere tandheelkundige student, tandarts en tandarts-specialist zijn voordeel doen. Voor de in de orthodontie geïnteresseerde een verplicht basiswerk.

J. G. Dagers, Tilburg

G. J. MOUNT. *An atlas of glass-ionomer cements. A clinician's guide.* 128 pag. Martin Dunitz Publishers, London 1989. Prijs £ 29,95. ISBN 1 85317 006 2.

Dit boek is geschreven door een onderzoeker op het gebied van glasionomeercementen die daarover het meest heeft gepubliceerd en die er ook nu weer in geslaagd is de vele feiten op dit terrein naar de algemene praktijk toe te vertalen. En in deze atlas komen de collega's die bij voorkeur plaatjes kijken, ruimschoots aan hun trekken.

Het geheel weerspiegelt namelijk ook de ruime klinische ervaring van de auteur en zal zelfs de meest fervente gebruiker van composieten tijdens het doorkijken even doen pauzeren en aan het nadenken zetten.

Aan gemodificeerde caviteitsvormen (micropreparaties) is een uitgebreid hoofdstuk gewijd. Hierdoor wordt andermaal duidelijk dat behandelconcepten in de restauratieve tandheelkunde door de glas-ionomeercementen drastisch zijn veranderd. Een nadeel van deze cementen is echter dat ze erg gevoelig zijn voor wateropname en voor uitdroging. De periode waarin ze hiervoor het meest gevoelig zijn, wordt voor de bevestigingscementen, de onderlaagcementen en voor de verschillende typen vulcementen helder aangegeven. Helaas worden de lichthardende cementen niet besproken. Waarschijnlijk komt dit omdat de definitieve verschijningsdatum van het boek tevoren werd vastgesteld.

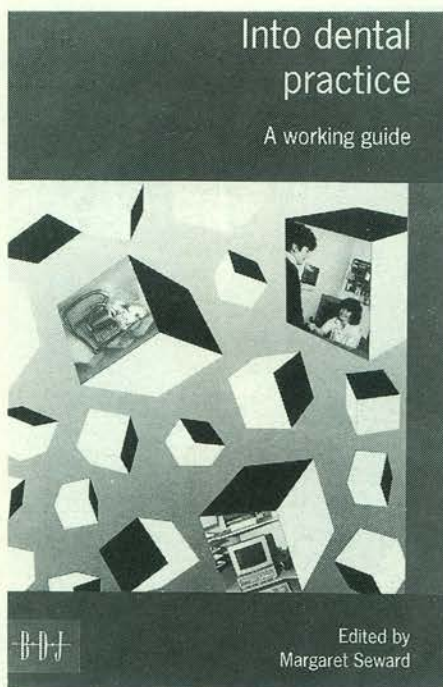
De vele praktische aanwijzingen voor de stoelassistent, waaraan ook een heel hoofdstuk is besteed, maken het boek compleet en dit zal er zeker voor zorgen dat het in elke praktijk en in elke onderwijsinstelling eerder op de werkplek dan in de boekenkast te vinden zal zijn.

A. W. J. van Pelt, Groningen

ONDER REDACTIE VAN M. SEWARD. Into dental practice. A working guide. 156 pag. British Dental Association, London 1990. Prijs £ 17.95. ISBN 0 904588 28 9.

In het Verenigd Koninkrijk bestaat sinds 1988 de mogelijkheid, na het afstuderen, een voorbereidingsjaar in een tandartspraktijk door te brengen om een begeleidende training tot zelfstandige beroepsuitoefening te krijgen. De opzet verkeert nog in het stadium van uitwerking en pas later zal deze opleiding een verplicht karakter krijgen. Dit boek is een compendium, bestaande uit 34 bijdragen van tandartsen die als trainers betrokken zijn bij deze zogeheten vocational training (VT). De artikelen bevatten informatie die specifiek is gericht op de periode van beroepsvoorbereiding. Deze informatie is van belang voor zowel de jonge tandarts als voor zijn begeleider, sluit aan op de kennis die tijdens de studie is verkregen en is vanuit de praktijksituatie geschreven.

Begonnen wordt met het schrijven van een sollicitatiebrief voor het verkrijgen van een VT-plaats. In aansluiting daarop wordt het sollicitatiegesprek besproken en het, op de doelstellingen van de VT afgestemde, te sluiten contract. Ook het in dienst nemen en ontslaan van personeel worden punt voor punt aan de orde gesteld. Voorts wordt nader ingegaan op de taakstelling van en de samenwerking met de mondhy-

giënist, die immers een nieuwe ervaring tijdens de training vormen; de uitvoering van hygiënemaatregelen; klinische behandelaspecten als diagnostiek, chirurgische problemen, behandeling van ontstekingen en orthodontie; de samenwerking met het tandtechnisch laboratorium; praktijkorganisatie en -inrichting en de patiënten- en financiële administratie. Ten slotte zijn er een aantal beschouwingen opgenomen over doelstelling en werkwijze van de VT, de rol van de begeleidende tandarts en de wijze van samenwerken. VT vraagt geen vrijblijvende aanpak, maar beoogt een gestructureerd leerproces. Het geheel wordt afgesloten met een boekenlijst, die overigens hier en daar gedateerd aan doet, en met een onderwerpenregister.

Deze handleiding is gemakkelijk te lezen, sluit aan bij de ervaringen die men opdoet tijdens de VT en werkt structurend. Wél wordt de nodige kennis verondersteld. Vele richtlijnen zijn in de handleiding opgenomen, maar tegelijkertijd wordt een groot aantal vragen opgeworpen over de manier waarop men met de materie kan omgaan. Tevens worden mogelijkheden aangeboden om tot een aanpak te komen. De keuze van onderwerpen betreffende de patiëntenbehandeling is wat te eenzijdig. Over preventie en parodontale afwijkingen is, bij voorbeeld, geen verhandeling opgenomen.

Al met al een interessant boek voor beginnende tandartsen – afgezien van een aantal op de Engelse situatie toegesneden beschrijvingen – en voor degenen die in Nederland een praktijkvoorbereidingsjaar moeten opzetten.

O. Hokwerda, Eelde

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader op deze plaats worden besproken.

1. W.R. TYLDESLEY. A colour atlas of orofacial diseases. Second Edition. 316 pag. Wolfe Publishing Ltd., London 1991. Prijs £ 32,–. ISBN 0 7234 1511 0.
2. F. K. L. SPIJKERVET. Irradiation mucositis. 136 pag. Munksgaard, Copenhagen 1991. Prijs DKK 160.00. ISBN 87 16 10598 2.
3. G. MÖLLER. Immunological reviews 1990, No. 117. Accessory cell regulation of B and T cells. 234 pag. Copenhagen: Munksgaard, 1990. Subscription price DKK 1590,–. ISSN 0105-2896.
4. G. MÖLLER. Immunological reviews 1990, No. 118. Models of autoimmunity. 310 pag. Copenhagen: Munksgaard, 1990. Subscription price DKK 1590,–. ISSN 0105-2896.
5. ONDER REDACTIE VAN W.A.M. VAN DER KWAST, C.E.L. CARELS, A.W. CARLEE et al. Het tandheelkundig jaar 1991. 187 pag. Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu Van Loghum, 1991. Prijs f 75,–. ISBN 90 313 1085 9.
6. E. SCHEPERS, I. NAERT, G. THEUNIER. Overdentures on oral implants. Proceedings of the symposium on implant supported overdentures, organized by the European Osseointegration Training Center, November 1989, Brussels. 176 pag., 100 afb., Leuven, University Press, 1991. Prijs BFr 1.100,–.
7. H. J. J. LEENEN. Handboek gezondheidsrecht. Gezondheidszorg en recht. Tweede druk. 269 pag. Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink, 1991. Prijs f 82,50. ISBN 90 609 2496 7.
8. M. HAGA, A. NAKAZAWA. Dental technique series I. Techniques for porcelain laminate veneers. 46 pag. St. Louis, Tokyo: Ishiyaku Euro-America, Inc., 1991. Prijs \$ 20.00. ISBN 0 912791 91 8.
9. WORLD HEALTH ORGANIZATION. 1990, vol. 11, no. 4. An international journal of health development. Geneva: World Health Organization, 1990. ISSN 0251 2432.
10. J.F. McCABE. Applied dental materials. 7^e druk. 256 pag., 148 afb. Blackwell Scientific Publications, Oxford, London, Edinburgh, Boston, Melbourne, Paris, Berlin, Vienna 1990. Prijs £ 19.95. ISBN 0 632 02826 2.